

Mart Vogels

Datum: 2013-05-06

Samenvatting

0:00 tot 0:10 Mart Vogels wordt geïnterviewd door Jules Brabers, over zijn loopbaan als humanistisch geestelijk verzorger bij de krijgsmacht. De heer Vogels groeide op in een socialistisch gezin. Hij vertelt over zijn grootouders en ouders. Zijn moeder mocht als eerste meisje naar de mulo. Het waren strijdbare mensen die armoede hadden gekend en een oorlog. Ze waren politiek bewust en tegen onrechtvaardigheid in de samenleving. Iedereen verdiende een gelijke kans. Ze waren lid van de vakbond. Thuis waren er 4 kinderen. Vader zorgde voor het inkomen, moeder was huisvrouw. Tot hij vier was woonde de heer Vogels in Dordrecht, daarna verhuisden ze naar Den Haag. Daar doorliep hij lagere school en middelbare school en de Sociale Academie. Zijn ouders waren niet levensbeschouwelijk actief, wel was er een antikerkse en atheïstische houding. Maar de Dageraad kenden ze eigenlijk niet, daar waren ze niet mee bezig. De heer Vogel vertelt over zijn scholen in Den Haag. Hij was de eerste lichting van de nieuwe Mammoetwet, wat hij niet zo'n succes vond. De school was te groot en te massaal. Vwo lukte daardoor niet en het werd Mavo. Maar dat was weer te makkelijk.

0:10 tot 0:20 De heer Vogels vertelt over zijn beroepskeuze. Het werd de Sociale Academie, wat toen een echte rode opleiding was. Iedereen zocht naar de juiste omgangsvorm tussen docenten en studenten. Er was een democratiseringsgolf gaande. Het curriculum was zeer onderhevig aan veranderingen. De heer Vogels zat vergaderingen voor, notuleerde, schreef statuten en daar leerde hij veel van. Studeren werd gaandeweg toch ook wel belangrijk. Hij leerde hier heel goed samenwerken. Projectonderwijs raakte in zwang. Hij ging stage lopen bij een instelling voor maatschappelijk werk. Later studeerde hij aan de Universiteit van Amsterdam orthopedagogiek. Hij vertelt wat zijn motivatie daarvoor was en wat hij er interessant aan vond. De studie lag hem en hij maakte het ook af, naast zijn studie werkte hij.

0:20 tot 0:30 De heer Vogels verhuisde naar Zeeland en werkte in de bibliotheek, de studie kon daar heel goed naast. Daarna werd hij jeugdbeschermer bij een voogdij-instelling voor Vietnamese vluchtelingetjes die in Nederlandse gezinnen geplaatst moesten worden. Hij steunde daar de vrijwilligers en beroepskrachten met zijn deskundigheid. Dat werd hield op een gegeven moment op. Eén van de collega's van zijn vrouw was getrouwd met de dochter van het hoofd van dienst van de Humanistisch verzorgingshuizen. Dat werden vrienden en ze praatten veel over het leven en de wereld en zo raakte de heer Vogels vertrouwd met het humanisme en raakte hij geïnteresseerd in het humanistisch raadswerk. Er kwam een vacature in Middelburg bij de Roggeveenstichting en het lokale ziekenhuis, Gasthuis Midden-Walcheren. Hij volgde een aanvullende opleiding aan het Humanistisch Opleidingsinstituut in Utrecht en nam deze dubbelfunctie aan. Dat was ongeveer in 1984-1986. Hij vertelt hoe hij onderhandelde over zijn vrijstellingen, omdat hij al zo lang met verwante onderwerpen bezig was geweest. Hij vertelt van wie hij les had aan het HOI. Een aantal namen van humanisten worden genoemd.

Thesaurus

Jaren vijftig; Beroepskeuze; Invloed ouders op motivatie

Burgeropleidingen; Beroepskeuze; Jaren zeventig

Burgeropleidingen; Geestelijke verzorging

0:30 tot 0:40 De heer Vogels vond zijn werk heel leuk. Het verzorgingshuis was wel heel iets anders dan het ziekenhuis. Met het ziekenhuis had hij meer affiniteit, vanwege de dynamiek. Er kwam een fusie tussen de ziekenhuizen van Vlissingen en Middelburg, waarbij werd ingekrompen en zijn functie verdween. De heer Vogels was inmiddels vader geworden en zocht met enige spoed een nieuwe baan, op dat moment kwam er een vacature voor humanistisch raadsman bij de krijgsmacht. De heer Vogels vertelt hoe hij gaandeweg anders tegen de krijgsmacht aan was gaan kijken. Principiële bezwaren had hij niet meer zoals toen hij een jonge man was. Maar zou hij zich op zijn plek gaan voelen? Het was een macho omgeving en hij was gewend aan door vrouwen gedomineerde organisaties. Hij had nog net te maken met de laatste dienstplichtigen. De heer Vogels vertelt over de procedure en het beleid indertijd. Hij begon in het Coornherthuis in Zeist om ingewerkt te worden. Hij vertelt wie indertijd de leiding hadden binnen de HGV en vertelt wat over de algehele personele bezetting met namen en toenames.

*Geestelijke verzorging;
Antimilitarisme; Wijde wereld;
Militaire dienst*

0:40 tot 0:50 De heer Vogels vertelt hoe hij werd ingewerkt op het Coornherthuis door de collega GV'ers en daarna op eigen houtje verder moest werken. De thema's waren nieuw en het werkveld, de cultuur. Defensie heeft een sterke groepsdynamiek en eigen mores. Jongens van het opleidingscentrum Intendance die in opleiding waren tot vaandrig kwamen binnen, of de jongens van de Van Heutszcompagnie. Het was echt wel even wennen voor de heer Vogels en hij vroeg zich af of hij dat aan zou kunnen. Hij besloot niet te piekeren en de moed te hebben te aanvaarden wat er was en wat hij had. En zo lukte het hem dit werk te doen, door die houding kwam er ruimte. Ook zijn werkervaring uit het ziekenhuis kwam nu van pas. We komen te praten over de thema's die aangesneden werden met de groepen in het Coornherthuis en de aanpak. Vaak ging het over de pikorde, de onderlinge dynamiek, het omgaan met het kader. Maar ook geweld was een belangrijk thema. Ze gebruikten filmfragmenten en eigen casuïstiek van de groep. Er was ook ruimte om tussen de groepsactiviteiten door individuele gesprekken te voeren met militairen die daar behoefte aan leken te hebben. Ze legden wel uit wat humanisme was, maar dat moest geen college worden.

Persoonlijke kwaliteiten; Geestelijke verzorging; Cultuurshock; Werving en selectie

0:50 tot 1:00 De heer Vogels vertelt over zijn werk in het Coornherthuis als geestelijk verzorger bij de krijgsmacht. Ze lieten het humanisme meer in de praktijk zien dan dat ze er nou heel veel over vertelden. Ze hielpen militairen om zelf na te denken: wat is geweld, wat is vrijheid, wie ben ik en waarom doe ik wat ik doe? De oudere garde van GV'ers hadden meer de neiging het hele humanisme-verhaal te houden. Maar meneer Vogels zag dat je daarmee de groep juist kwijtraakte. Je moest de kunst verstaan aan te sluiten op de behoefte van de militairen. Vanuit de dienst HGV werd het Coornherthuis die eerste jaren gezien als een plek met weinig status, denkt de heer Vogels. Er was weinig invloed op hun werk vanuit het Humanistisch Verbond. Collega's die bij parate onderdelen zaten kwamen vaak niet mee als hun groep naar het Coornherthuis kwam. Daar heeft de heer Vogels wat aan gedaan. Op een gegeven moment wilde hij zelf het veld wel eens in. Hij vertelt waarom hij koos voor het Korps Mariniers. Prompt kwamen de Cambodja-uitzendingen in beeld.

*Humanisme; Defensie-organisatie;
Geestelijke verzorging; Jaren negentig; Korps Mariniers*

1:00 tot 1:10 De heer Vogels vertelt over zijn voorgangster bij het Korps Mariniers, Klazien van Brandwijk. En over zijn eigen eerste periode als geestelijk verzorger bij de mariniers. Hij moest ook aan de slag met het thuisfrontcomité in Doorn met het oog op de CAMBO-uitzendingen naar Cambodja die op de rol stonden. Hij vertelt hoe het thuisfront comité georganiseerd was. Aalmoezenier en dominee waren daar ook bij betrokken. Conflicten met collega's heeft hij nooit gehad. De heer Vogels houdt van de mentaliteit van mariniers: recht door zee en kameraadschappelijk. De basis daarvoor wordt al in de opleiding gelegd bij de mariniers.

Korps Mariniers; Geestelijke verzorging; Thuisfrontactiviteiten; Persoonlijke kwaliteiten; Onderlinge sfeer; Buddy

1:10 tot 1:20 De heer Vogels legt uit hoe mariniers al in hun opleiding leren 'sociaal goed' te zijn. Dat merk je in het Korps en meneer Vogels heeft er altijd heel fijn gewerkt. Hij geeft voorbeelden van hoe dat werkt en hoe hij onderdeel uitmaakte van de alledaagse praktijk in het Korps Mariniers als geestelijk verzorger. De opleidingen zijn een onderwerp apart, hij benoemt ze. Hij had daar een taak in, maar moest ook regelmatig mee naar buiten. Tijd was altijd schaars. Debriefing van terugkerende troepen was ook een belangrijke taak. In 1995 kwam Bosnië in beeld bij de Mariniers, de heer Vogels ging mee met de eerste mortiercompagnie die naar Sarajevo ging. Hij werkte op met een infanteriecompagnie, maar moest met een andere eenheid mee. Het moment van gaan bleef lang ongewis. Zijn gezinsleden wisten lange tijd niet waar ze aan toe waren. Bovendien was zijn vader terminaal ziek. Maar in juli 1995 ging de heer Vogels naar Mount Igman. Na een maand moest hij terugkeren naar huis. De heer Vogels beschrijft de situatie op Mount Igman. De heer Vogels is teruggekomen op Mount Igman na zijn verblijf in Nederland. Het leger van de Serviërs was behoorlijk modern.

Militaire opleiding; Korps Mariniers; Geestelijke verzorging; Functie en taak; Opwerken; Serviërs

1:20 tot 1:30 De heer Vogels vertelt over zijn uitzending naar Mount Igman bij Sarajevo, Bosnië 1995. Hij vertelt over twee vrouwen die omkwamen door een mortier, die gelukkig niet van hen afkomstig bleek te zijn. Zo waren er meer incidenten waarbij mensen omkwamen en hij zijn mariniers bijstond bij vragen of zij iemand gedood hadden, of er goed gehandeld was. Je weet niet wat je aanricht als je vuurt en toch kan het dat je je daar voorstellingen van gaat maken. Dat kan lastig zijn, de realiteit is soms makkelijker dan de beelden die je er zelf bij verzint. Ook dat kwam hij als GV'er wel tegen. Ze zijn een keer vastgelopen, hebben toen een tijdje vastgezet en zijn daar te gast geweest bij de Kroatische grens bij het Vreemdelingenlegioen. Daar heeft hij de tijd gebruikt de mensen te leren hoe ze onderling heel eenvoudig hun draagkracht kunnen vergroten door dat wat ze meemaken te delen met elkaar. Ook organiseerde hij wel eens een bezinningsmoment. De heer Vogels vertelt hoe hij dat aanpakte. Op de locatie van een uitzending - in dit geval tussen de mortierstukken - is dat wel iets bijzonders om te mogen verzorgen.

Geestelijke verzorging; Verwerking; Burgerslachtoffers; Belastende herinneringen; Elkaar erdoorheen slepen; Korps Mariniers

1:30 tot 1:40 Ook bij de debriefing was de heer Vogels betrokken. In een hotel in Kroatië was er contact met de commandant, die koos voor een debriefing die door de legerarts en de GV'er zelf gedaan zou worden. De heer Vogels vertelt hoe hij de stukscommandanten instrueerde en vroeg hoe ze dat zouden willen doen. Ook de officieren betrok hij en zelf speelde hij een soort vliegende kiep. Later in Nederland zijn ze alsnog gedebriefd, omdat de organisatie vond dat dat moest.

Debriefing; Korps Mariniers; Geestelijke verzorging; Thuiskomen; Koninklijke Marine

Dat was op Beukbergen. Hier had niemand zin in, men wilde naar huis. Na de uitzending was er van alles anders dan daarvoor en verschoven functies. We kijken even wat er daarna gebeurde, het is al vrij lang geleden. De heer Vogels zou daarna op het KIM geplaatst worden. Hij wilde voordat hij naar het KIM zou gaan eerst een lange vaartocht zou maken van enkele maanden op een fregat. In januari 1999 zou dat gebeuren, maar toen brak de Kosovo-crisis uit. Toen werd het drie maanden oorlogswacht voor de kust van voormalig Joegoslavië in het kader van STANAVFORMED. Dat was een intensieve periode, hoewel er niets gebeurde moest men constant opletten en paraat zijn. Voor zo ver er wel iets zou gebeuren, had een commandant koudwatervrees en gebeurde er nog niks.

1:40 tot 1:50 De heer Vogels was dus als humanistisch geestelijk verzorger met 160 mannen en vrouwen aan boord van een schip van de Koninklijke marine tijdens de Kosovo-crisis, en iedereen was uiterst geconcentreerd maar er gebeurde niks. Dus de spanningen tussen mensen liepen enorm op. Hij vertelt over een officierenoverleg aan boord dat hij verkeerd inschatte, omdat hij zich niet voldoende bewust was van het feit dat deze officieren uiteindelijk allemaal elkaars beoordelaar ook waren. Het was dus een leerzame, maar spanningsvolle periode en zijn oordeel over de manier van vergaderen viel niet altijd in even goede aarde. Na de crisis kreeg de heer Vogels meer ruimte om iets aan de vergadercultuur te doen en die zo te organiseren, dat er meer ruimte voor nieuwe inbreng van verschillende mensen zou zijn. Hij vertelt over de sfeer aan boord, de Longroom, de feestjes en de conflicten. Na deze missie ging hij naar het KIM, waar hij docent werd en individueel begeleider. Ook moest hij bezinningsbijeenkomsten organiseren en adviseren aan de opleidingsmanagers.

Leven aan boord; Onderlinge sfeer; Marineofficieren; Geestelijke verzorging; Oplopende spanning; Stress; KIM; Officiersopleiding

1:50 tot 2:00 De heer Vogels vertelt over zijn werk vanaf 2000, toen hij op het KIM werkzaam was. Al na een jaar werd hij overgeplaatst naar het Coornherthuis overgeplaatst, waar iemand was weggevallen en hij snel wat staffaken moest overnemen. De uitzendingen werden nu frequenter, de krijgsmacht veranderde en de Geestelijke Verzorging moest daar ook op worden aangepast. De heer Vogels kreeg een staffaak waarin hij daarover moest nadenken. Hij ging dus aan de slag met deskundigheidsbevordering en vertelt wie in die tijd zijn collega's waren. Hij zette bijvoorbeeld een training in Verlieskunde op, voor mensen die gehandicapt raakten over als er collega's overleden. Veel werd samen met de UvH - de Universiteit voor Humanistiek opgezet. Er verscheen een groot aantal publicaties in vijf jaar tijd over de sterk veranderende krijgsmacht en de Dienst HGV. Ook naar de financiële verantwoording moest eens goed gekeken worden. Niet iedereen binnen de Dienst HGV begreep dat even goed in 2000. Nu is het 2013 en vindt iedereen het vanzelfsprekend dat dat nodig is.

Humanisme; Val van de muur; Geestelijke verzorging; Defensie-organisatie; Geldzaken

2:00 tot 2:10 De heer Vogels vertelt over de kritische vragen die gaandeweg gesteld werden bij defensie naar: wat hebben we echt nodig, hoe leg je verantwoording af over het nut en de effectiviteit van geestelijke verzorging? Daar zaten wat haken en ogen aan, maar de heer Vogels begreep de vraag naar die verantwoording heel goed en zag ook wel manieren waarop die kon worden verzorgd. Er is wel een slag gemaakt met de

Defensie-organisatie; Geestelijke verzorging; Bezuinigingen; Carrière bij defensie; KMA; Officiersopleiding

professionalisering van het vak en taakgebied van geestelijk verzorgers. Nadat de heer Vogels dat vijf jaar als hoofdtaak had, ging hij met plezier terug naar het werken direct met militairen. Hij werd nu geplaatst op de KMA. Hier was de eerste concrete vraag: welk uniform ga ik hier dragen? Hij koos het luchtmacht-uniform, omdat daar wat minder aandacht naar uit was gegaan. Anderhalf jaar voor hij weer uitgezonden zou worden begon hij aan deze nieuwe taak, wat een beetje rommelig was. Hij wist inmiddels wel wat officieren moesten kunnen en verdragen als ze eenmaal op uitzending zouden gaan, dat was bruikbaar op de KMA. Hij heeft daar een visie op ontwikkeld waar hij zijn collega's in mee kreeg. Een nieuw lessenpakket.

2:10 tot 2:20 De heer Vogels vertelt wat er zoal op een officier af kan komen die met een groep mensen naar een uitzendgebied gaat, vanuit het perspectief van de geestelijke verzorging. Hij vertaalde dat in 2005 naar een onderwijsprogramma voor de KMA in Breda, later werd dat ook de basis voor het programma op het KIM. Na zijn eigen uitzendingen had hij ook volop praktijkvoorbeelden die hij kon aanhalen. In 2007 moest hij zelf weer op uitzending, nu naar Uruzgan. Daar kwamen in zijn periode vier Nederlandse militairen om. Hij werkte vanuit een SMT, een sociaal-medisch team in Tarin Kowt. Bijna alle krijgsmachtdelen hadden daar mensen zitten, hij beschrijft de basis. Zijn primaire taak zag hij bij de eenheden die geregeld de poort uit moesten. De Special Forces vielen daar echter wat buiten, die hebben zo'n specifieke taak en nemen daarbij liever geen GV'er mee naar buiten. Hij vertelt over zijn werk op Tarin Kowt en de mensen die stierven. Hij noemt hun namen en vertelt hoe ze omgekomen zijn. Drie dagen voor de heer Vogels vertrok kwam er een jonge officier om. De slag om Chora vond ook in die periode plaats.

*KMA; Geestelijke verzorging;
Officiersopleiding; Gesneuvelden;
Dood kameraad; Laatste eer*

2:20 tot 2:30 De heer Vogels vertelt over zijn ingrijpende periode van uitzending naar Uruzgan. Hij is twee maal mee geweest de poort uit, onder meer naar de Poentjak. Hij praatte als humanistisch raadsman veel met individuele militairen en veel met groepjes. De gesprekken gingen over van alles, over de missie en over de situatie thuis. Ook is hij lang geweest bij een lokale school, zorgde de medic voor lokale mensen die gezondheidsproblemen hadden. Mensen werden moe, de situatie was altijd spannend. Soms zag je ook prachtige landschappen. Ze zaten op de white compound bij Chora, de heer Vogels vertelt wat over de lokale autoriteiten, waarvan er soms ineens iemand Taliban-aanhanger bleek te zijn. Bij de mensen die Chora in de gaten moesten houden, vaak nog heel jonge militairen, was er een groot wantrouwen jegens de lokale bevolking. Die frustratie kanaliseren was niet makkelijk, de heer Vogels dacht dat het goed was dat hij met hen sprak over die zaken: hoe wil je jezelf zien, hoe wil je straks terugkijken op wat je hier gedaan hebt? Wat wil je thuis vertellen over wie je hier bent geweest en wat betekent dat voor de keuzes die je nu maakt in je omgang - hier - met de bevolking? Meerdere keren had hij de indruk dat zijn gesprek over de inzet van geweld net op tijd kwam en geen overbodige luxe was. Toen besloot hij daar ook wat lessen in te verzorgen op de KMA later.

Uruzgan; Taliban; Geestelijke verzorging; Levensvragen; Frustratie; Mentaliteit; Contact met lokale bevolking; Geweld gebruiken en voorkomen

2:30 tot 2:40 De heer Vogels geeft een voorbeeld over de rules of engagement die soms toelaten dat je schiet, terwijl er een kind naast het doelwit staat. Het is niet altijd zo duidelijk wat je

Rules of engagement; Geestelijke verzorging; Geweld gebruiken en voorkomen; Officiersopleiding;

moet doen, er zijn dilemma's waarbij het helpt dat iemand je daar al eens over aan het nadenken heeft gezet. Daarom haalde hij mensen die hij kende van heikele situaties in Uruzgan later ook wel eens de klas in op de KMA. Hij integreerde de praktijk in het onderwijsprogramma van de KMA, zorgde zo voor een praktijkgerichte visieontwikkeling. Er is een boekje van: 'Als het erop aankomt'. De heer Vogels heeft vier keer een herdenkingsbijeenkomst geleid in de Apachehal, nadat een collega gesneuveld was. Hij probeerde ook altijd een vriend van de gesneuvelde iets te laten zeggen, dat wilden mensen ook wel. Wanneer gaat een eenheid weer naar buiten als iemand uit hun kring gesneuveld is? De één wilde snel weer aan de slag juist, de ander kon een tijdje niet naar buiten. De heer Vogels vertelt hoe hij daarmee omging en hoe hij werd afgelost door zijn opvolgster. Wat gebeurde in Uruzgan raakte hem, en het raakt hem nu opnieuw als hij erover praat. Hij vertelt wat meer over de slag van Chora en de mensen die sneuvelden. De mensen die stierven hadden soms ook kinderen.

*Belastende herinneringen;
Gesneuvelden; Laatste eer; Dood
kameraad*

2:40 tot 2:50 Meneer Vogels vertelt over zijn uitzending als humanistisch raadsman naar Uruzgan, in een periode waarin daar vier militairen sneuvelden. De verschillende herdenkingsbijeenkomsten die hij leidde grepen hem persoonlijk ook aan en vlak voor zijn eigen vertrek moest hij er tot zijn schrik nogmaals een houden. Hij vond dat hij gehoor móest geven aan dat verzoek en het lukte hem ook dat weer te verzorgen. Maar diezelfde dag kwam er ook een coördinator van transport naar hem toe met de vraag of hij vandaag kon vliegen, er was een heli waarin hij mee kon van Tarin Kowt weg. Pal na de bijeenkomst graaide hij gauw zijn spullen bij elkaar en toen... kwam het vervoer niet. De volgende dag kwam de heli wel en daar zal zijn opvolgster in, die hij alleen even heeft begroet. De communicatie met thuis was goed geweest, ze konden gewoon bellen en dat deed hij ook wel dagelijks even. Hij ging terug naar de KMA en ging daar weer aan het werk. Hij bezoekt nog herdenkingen van de gesneuvelde jongens. Hij vertelt wat hij doet sinds zijn FLO, het Functioneel Leeftijdsontslag. We beëindigen het interview met een korte terugblik op wat hij in zijn carrière bij defensie geleerd heeft aan persoonlijke ontwikkeling en ervaringen. De heer Vogels kijkt met veel plezier terug op zijn werk als geestelijk verzorger.

*Laatste eer; Begrafenis militair;
Gesneuvelden; FLO; Afscheid
missiegebied; Dood kameraad;
Herdenkingen; Overdracht*

Uitleg vreemde woorden

Frankfurter Schule (=Duitse sociologische en filosofische stroming in de filosofie); HGV (=Humanistische Geestelijke Verzorging); Coornherthuis (=locatie van waaruit HGV werkte); SMT (=Sociaal-medisch team); Chora (=locatie in Uruzgan)